

Landsbygden och dess möjligheter - en lyckad integrationssatsning?

Utvärdering av
Landsbygdsnätverkets Integrationsgrupp 2007-2013

Författare:
Hanna Estmalm
Tua Lennartsson

Förord

Vi vill tacka alla som har hjälpt till och svarat på våra frågor eller på annat sätt bidragit med användbar information för att öka denna utvärderings användbarhet och trovärdighet. Vi vill tacka Integrationsgruppens medlemmar för ert engagemang och för att ni gav oss möjligheten att skriva denna utvärdering via Miljöbron. Vi vill ge ett extra tack till Yusra Moshtat och Nils Lagerroth i Integrationsgruppen då ni med ert stora engagemang och brinnande intresse har varit extra behjälpliga och gett oss ständig uppmuntran i arbetet. Vi riktar också ett särskilt tack till familj och vänner för ert stora stöd under denna utvärdering samt tack till Anna Jonson Sahlberg på Miljöbron för korrekturläsning och vidare uppmuntran.

Vi vill också rikta ett stort tack till Dina Chebbo på Arabiska Bokstavscentret och Dilshad Hasttyar på Internationella Sköna Konster, för att ni tagit er tid till att svara på våra frågor och även kommit med egna givande reflektioner och förslag kring Landsbygdsnätverkets arbete. Slutligen vill vi också särskilt tacka alla medlemmar i båda nämnda föreningar för att ni välkomnat vårt arbete och med stor glädje bidragit med viktiga tankar, åsikter och reflektioner som varit till stor nytta för en så god utvärdering som möjligt.

Tack!

Vi hoppas att denna utvärdering kommer att vara många till glädje och vara till användning för ett fortsatt viktigt framtida arbete med att koppla ihop/sammanföra integration och landsbygd.

Hanna Estmalm

Tua Lennartsson

Göteborg, 2014-05-19

Förklaringar

- Ordmolnet på framsidan innehåller utvalda åsikter om den svenska landsbygden från medlemmar i Arabiska Bokstavscentret, Hjällbo och Internationella Sköna Konster, Hammarkullen.
- [*min anm.*]. Innebär en förklaring av ett begrepp som förekommer i ett citat.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Syfte	6
Metod.....	6
Disposition.....	6
1. Bakgrund	7
1.1 Landsbygdsnätverket	8
1.2 Gruppens sammansättning	9
2. Gruppens utförda aktiviteter.....	15
2.1 Utbildningar/inspirationsdagar	15
2.2 Verktygslådan	18
2.3 Samarbete med mångkulturella föreningar	20
2.4 Aktiviteter vid Hammarkullekarnevalen.....	28
2.5 Newsmill.....	29
2.6 Radioprogram	30
2.7 Seminarium om landsbygdens möjligheter till arbete och boende	31
3. Slutsatser och förbättringsförslag.....	32
4. Källförteckning.....	36
5. Bilagor	39

Sammanfattning

Detta är en extern ex-post utvärdering av Landsbygdsnätverkets Integrationsgrupp, som utförts med anledning av att den senaste programperioden, 2007-2013, har avslutats. Individer med utländsk bakgrund är kraftigt underrepresenterade på landsbygden och samtidigt sker en ständig urbanisering till Sveriges storstäder. Integrationsgruppen har under nämnda år arbetat aktivt för att öka integrationen på Sveriges landsbygd. Målen som gruppen har arbetat med under programtiden är dessa:

- *öka kunskapen om utrikes födda, som en resurs på landsbygden, hos handläggare och i näringslivet.*
- *öka kunskapen om landsbygden och landsbygdsprogrammets möjligheter bland människor med utländsk bakgrund och deras organisationer, så att fler kan ta del av programmets möjligheter.*
 - *medverka till ökad integration och mångfald på landsbygden.*
 - *dra fördel av den nya integrationspolitiken.¹*

För att uppnå dessa mål har flertalet informationssatsningar genomförts och de största satsningarna har granskats i denna utvärdering. Genom textanalyser, intervjuer och enkäter har gruppens arbete samt dess styrkor och svagheter kunnat kartläggas. Efter avslutad studie kan vi dra slutsatsen att en av de viktigaste delarna i arbetet är att arbeta *med* och inte *för* målgruppen, för att få en bredare kompetens och bakgrund samt olika perspektiv på hur arbetet ska utföras. En annan viktig del har varit en ökad samverkan mellan viktiga aktörer som på olika sätt kan bidra till en ökad integration på Sveriges landsbygd. Den personliga kontakt som gruppen har haft med målgruppen har framhävts som en framgångsfaktor då den uppskattats och genererat en ökad nyfikenhet och kunskap kring landsbygden och dess möjligheter. Resultatet har blivit en bra grund för nästa steg: att ta tillvara på de möjligheter som finns på landsbygden.

¹ Landsbygdsnätverkets hemsida, ”Sammanfattning av arbetsgruppens resultat och erfarenheter”, april 2014

Syfte

Syftet med utvärderingen har varit att granska informationskanaler och satsningar som Landsbygdsnätverkets Integrationsgrupp har genomfört och använt sig av under den senaste programperioden, mellan åren 2007-2013. Granskningen ska ge en inblick i vilka av satsningarna som har varit lyckade och vilka som har fungerat mindre bra eller borde ha gjorts annorlunda utifrån olika perspektiv. Studien visar också hur gruppens sammansättning, representation och kompetens kan ha påverkat utformningen av arbetet. Vad har gruppens satsningar bidragit med till integrationsarbetet på landsbygden och vad kvarstår att göra?

Metod

För att få en så bred bild som möjligt av hur arbetet och informationssatsningarna har fungerat har utvärderingen grundats utifrån flera olika perspektiv – internt samt externt, med information från deltagare vid utbildningstillfällen som genomförts samt medlemmar vid två mångkulturella föreningar som Integrationsgruppen har arbetat med. Materialet har samlats in med hjälp av enkätundersökningar, besök hos relevanta aktörer, samtalsintervjuer samt kvalitativa textanalyser av interna samt externa dokument som tillhandahållits och utformats av gruppen.

Disposition

Utvärderingens inledande del berör gruppen vad gäller dess bakgrund, arbetsuppgifter, mål samt syfte. Detta följs upp med en utvärdering av de utvalda satsningarna; samarbete med mångkulturella föreningar, utbildningstillfällen med bland annat handläggare vid Länsstyrelsen, granskning av övrigt publicerat material osv. Avslutningsvis sker en avslutande diskussion och slutsats kring Integrationsgruppens arbete och av de resultat som uppnåtts. I detta stycke ger vi även förslag till förändringar, inför det fortsatta arbetet med integration, för att gruppens resurser ska användas på bästa sätt.

1. Bakgrund

Hur definieras integration?

*“En process som leder till att skilda enheter förenas”.*²

Så lyder nationalencyklopedins definition av integrationsbegreppet. Landsbygdsnätverkets Integrationsgrupp har arbetat för att åstadkomma en förbättrad integration inom samhället, och arbetet har främst handlat om en förändring på den svenska landsbygden.

Vad definieras som landsbygd i Sverige?

I Jordbruksverkets rapport “Allt om att bo, leva och vara på landsbygden” definieras landsbygden genom att Sverige delas in i fyra stycken olika regionområden:

- **Storstadsområden:** kommuner som endast finns i storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö.
- **Stadsområden:** kommuner med en befolkning på minst 30 000 invånare och/eller där den största tätorten har minst 25 000 invånare.
- **Landsbygd:** kommuner som inte ingår i de två tidigare nämnda klassificeringarna (orstadsområden och stadsområden) och som samtidigt har en befolkningstäthet av minst fem invånare per km².
- **Gles Landsbygd:** kommuner som inte ingår i de tre övriga nämnda klassificeringarna och som har en befolkning som understiger fem invånare per km².³

De två sistnämnda punkterna definieras i rapporten som landsbygd i Sverige, vilket innebär att 34 % av Sveriges befolkning är bosatta på landsbygden.⁴

Enligt “Allt om att bo, leva och vara på landsbygden” är det kommuner som betecknas som storstadsområden (Stockholm, Göteborg och Malmö) som har den största andelen utrikesfödda, sett över hur dessa är fördelade över de olika regionområdena som presenterats ovan. När det exempelvis gäller den glesa landsbygden så var antalet utrikesfödda invånare lågt år 1995, men siffran hade ökat med 60 % fram till år 2011, vilket är en avsevärt högre höjning än för de andra regiontyperna.⁵ Denna ökning visar att det också finns ett intresse för att bosätta sig på landsbygden, vilket genererar en efterfrågan på information och stöd

² Nationalencyklopedin

³ Bjerke, Lina, ”Allt om att bo, leva och vara på landsbygden”, 2013, s. 70-71

⁴ Ibid, s. 70-71

⁵ Ibid, s. 28

gällande landsbygden i form av exempelvis studiebesök, praktikplatser och ekonomisk hjälp för att starta nya verksamheter och projekt.

1.1 Landsbygdsnätverket

Individer med utländsk bakgrund är kraftigt underrepresenterade på landsbygden, både inom näringslivet, som boende samt som sökande av stöd och råd för projekt. Ett dilemma är att många förknippar landsbygden med en plats utan framtidsutsikter och därför inte bekantar sig med den eller ser möjligheterna med att flytta dit. Integrationsgruppen inom Landsbygdsnätverket syftar till att öka kunskapen om landsbygden för personer med utländsk bakgrund just eftersom denna målgrupp är kraftigt underrepresenterade utanför Sveriges stadskärnor.⁶ Nätverket vill även öka medvetenheten och kunskapen hos viktiga aktörer på landsbygden, om den kompetens som personer med utländsk bakgrund besitter.

Landsbygdsnätverket och dess Integrationsgrupp är en del av det svenska Landsbygdsprogrammet, som innehåller satsningar i form av stöd och ersättningar för att utveckla landsbygden. Programmet gäller under sjuårsperioder, senaste programperioden pågick mellan 2007-2013 och en ny period startar i år (2014). Landsbygdsprogrammet fungerar som ett verktyg för att nå de mål som är uppsatta kring landsbygdspolitiken, där det övergripande målet är en hållbar utveckling, både ekonomisk, social och ekologisk. Den främsta målgruppen för denna programperiod är unga, kvinnor eller personer med utländsk bakgrund.⁷ I landsbygdsprogrammet skrivs det att *”integration utgör i likhet med jämställdhet en horisontell prioritering i den svenska strategin och programmet för landsbygdsutveckling och skall därför beaktas inom samtliga delar av programmet”*. Eftersom integration är en horisontell prioritering inom Landsbygdsprogrammet så bör det ses som en rimlig ambition att förbättra kunskapsspridningen, informationen och dialogen i samhället angående landsbygden och de gröna näringarna.⁸

Landsbygdsprogrammet är något som finns inom samtliga EU-länder och det är upp till varje nation att själv bestämma över utformningen. Det svenska Landsbygdsnätverket startade år 2007 för att möjliggöra ett bättre och mer effektivt genomfört arbete med

⁶ Landsbygdsnätverkets hemsida

⁷ Jordbruksverkets hemsida

⁸ Landsbygdsprogram för Sverige år 2007-2013, s. 315-316

Landsbygdsprogrammet som hade en total budget på cirka 35 miljarder kronor vilket finansierades både med svenska medel samt med bidrag från EU. Nätverket består av de aktörer som arbetar med det nationella landsbygdsprogrammet och har flertalet arbetsgrupper, varav Integration är en av dessa. Jordbruksverket skriver på sin hemsida att ”Landsbygdsnätverket skapar mötesplatser där olika aktörer på lokal, regional och nationell nivå kan informera varandra och dela erfarenheter”.⁹ Nätverket ska fungera som ett slags hjälpmedel för att möjliggöra utbyte av erfarenheter, information och metodutveckling samt förbättra dialogen i genomförandet mellan aktörer på lokal, regional och nationell nivå.¹⁰

De mål som arbetsgruppen Integration har haft under programperioden 2007-2013 är följande:

- *öka kunskapen om utrikes födda, som en resurs på landsbygden, hos handläggare och i näringslivet.*
- *öka kunskapen om landsbygden och landsbygdsprogrammets möjligheter bland människor med utländsk bakgrund och deras organisationer, så att fler kan ta del av programmets möjligheter.*
- *medverka till ökad integration och mångfald på landsbygden.*
 - *dra fördel av den nya integrationspolitiken.¹¹*

Denna utvärdering utgår från flera olika perspektiv och nyckelpersoner; deltagare från integrationssatsningar som gjorts, medlemmar i arbetsgruppen samt deltagare på utbildningsdagar/inspirationsträffar som tagit del av utbildning och material som utformats och presenterats av nätverket. Genom samlad information utifrån flertalet olika perspektiv möjliggörs chansen för att få en så bred bild som möjligt av hur arbetet har gått till och vilka resultat som genererats. För att undersöka om, och i så fall hur, arbetet har utvecklats genom åren, vad som varit bra och vad som hade kunnat göras annorlunda/mer av, samt vad resultaten av satsningarna och aktiviteterna har blivit, har en extern utvärdering av gruppen och deras arbete gjorts.

⁹ Jordbruksverkets hemsida

¹⁰ Landsbygdsprogram för Sverige år 2007-2013, s. 319

¹¹ Landsbygdsnätverkets hemsida, ”Sammanfattning av arbetsgruppens resultat och erfarenheter”, april 2014

1.2 Gruppens sammansättning:

Integrationsgruppen består av medlemmar som huvudsakligen kommer från organisationer/myndigheter/företag som arbetar inom ramen för landsbygdsprogrammet. I slutet av programperioden bestod gruppen av tolv medlemmar.¹²

Se tabell nedan.

Ordförande	
Lovisa Carneland	Leader UrNära
Kanslirepresentant	
Nils Lagerroth	Landsbygdsnätverket
Ledamot	
Jan Runfors	Hela Sverige ska leva
Bo Ljung	Länsstyrelsen
Peter Melin	Jordbruksverket
Ulrika Geber	Länsstyrelsen
Urban Laurin	Företagarna
Bertil Lidfeldt	Arbetsförmedlingen
Asha Ismail	SIOS
Yusra Moshtat	Med andra ögon samt Göteborgs miljöförvaltning
Per Hasselberg	Hushållningssällskapet
Matilda Göransson	LRF

Uppdelningen mellan män och kvinnor är relativt jämnt fördelad med 58 % män respektive 42 % kvinnor. Dock är det bara två stycken, cirka 16 %, av gruppens medlemmar som har utländsk bakgrund. Under programperioden har flera medlemmar avslutat sin tjänstgöring inom gruppen vilket har lett till att nya medlemmar har tillkommit och det är få av nuvarande medlemmarna som har varit med från uppstarten år 2007 fram till slutet av programmet, år 2013. Sammantaget har 22 medlemmar tillhört arbetsgruppen.

Gruppens sammanträdanden har främst bestått av telefonmöten, men även ett antal fysiska möten per år då gruppen har träffats och diskuterat satsningar, aktiviteter samt resultat. Information från interna minnesanteckningar har kunnat hämtas från dessa möten. Medlemmarna har då haft möjlighet till erfarenhetsutbyte med representanterna från de olika organisationerna och myndigheterna som ingår i gruppen.

¹² Landsbygdsnätverkets hemsida.

Något som framkommer flertalet gånger i det material som Integrationsgruppen arbetat med är det faktum att det vid integrationsinsatser är av stor vikt att arbeta *tillsammans med* och inte *för* målgruppen. Detta för att möjliggöra skapandet av ett hållbart och mer framgångsrikt resultat med bättre spridning av material och erfarenhetsutbyte mellan aktörer. Ett sådant samarbete leder också till ett delat ansvar och en större delaktighet från samtliga berörda parter i det arbete som görs.

Gruppen har själva, vilket tidigare nämnts, uttryckt vikten av representativitet och vad denna innebär för integrationsarbetet. Det har därför skapats ett intresse för att undersöka hur respektive medlem själva ansåg att de faktiskt har arbetat för att åstadkomma en god representativitet inom gruppen. För att undersöka detta skickades en enkät ut¹³ (se bilaga 1), varav tre av frågorna behandlade ämnet representativitet. Svaren vi fick in hade olika syn på detta men många av dessa uppgav att en ökad etnisk representation var viktigt för arbetet, vilket redovisas nedan:

“Vi borde haft några fler med invandrarbakgrund med i gruppen. Men det har hela tiden blivit bättre. [...] Ashas och Yusras medverkan har helt klart påverkat gruppen och gett den en bra profil.”

- Nils Lagerroth

“Jag tror att fler invandrarorganisationer hade varit bra att ha med i arbetet.”

- Jessica Hagård

“Kanske hade vi nått fler grupper/föreningar/kulturer om vi haft fler personer med utländsk bakgrund. Samtidigt kan ju gruppen inte fungera effektivt om den är för stor.”

- Per Hasselberg

-”Jag har inte hela bilden av gruppen klar för mig, men när det gäller utrikesfödda var de underrepresenterade.”

- Asha Ismail

¹³ Av 22 stycken utskickade enkäter, mottog vi svar från 13 stycken.

- *“Det viktigaste har varit att få med representanter från etniska organisationer i gruppen. [...] Att jobba med och inte för vilket innebär att söka få till ett nytt förhållningssätt i t.ex. hur vi gör projekt. Med inte för.”*

- Jan Runfors

Vikten av representation från invandrare för en bättre samverkan och informationsspridning nämns i flertalet rapporter, minnesanteckningar och aktivitetsplaner. Antalet medlemmar med annan etnisk bakgrund har stigit under de senaste åren och inför framtiden kan det möjligen bli fler eftersom många av de medlemmar som svarat på enkäten uttryckt ett behov av detta för gruppens framtida sammansättning.

I enkäten fanns också en fråga som berörde vad medlemmarna ansåg att det huvudsakliga målet med Integrationsgruppens arbete var. Även här varierade svaren och åsikterna mellan medlemmarna, och det är främst två aspekter som framkommit. Dels att informera de som arbetar med målgruppen, exempelvis handläggare, om matchningen mellan invandrare och landsbygd samt att informera den aktuella målgruppen, dvs. individer med utländsk bakgrund, om vilka möjligheter som finns på landsbygden. Båda dessa aspekter är centrala inom gruppens arbete, och nämns tydligt i gruppens formella målformulering, varför denna svarsuppdelning på enkätfrågan inte kan ses som uppseendeväckande.

Integrationsgruppen har existerat mellan åren 2007-2013 och under dessa år har gruppens ordförande bytts ut fyra gånger.¹⁴ Ett byte av ordförande kan ses som något både positivt och negativt, en positiv effekt kan vara att få in ny “energi” i gruppen, att det blir en slags nystart. Negativt kan dock vara att inriktningen på gruppen och fokus inom denna förändras vid varje ny ordförande, vilket kan bidra till ett mindre effektivt arbete och en minskning eller total avsaknad av kontinuitet och uppföljning av satsningar som gjorts. Enligt information från nuvarande ordförande och kanslirepresentant så har ordföranden det yttersta ansvaret i arbetsgruppen, det är hen som ansvarar för rapportering till bland annat styrgruppen och som fungerar som gruppens representant inför departementen. Det är ordföranden som tillsammans med styrgruppen beslutar om nya medlemmar i arbetsgruppen. Enligt mottagen information verkar det inte ha uppstått några problem angående att ordföranden har bytts ut flertalet gånger, men under en sådan kort programperiod hade det möjligtvis kunnat föredras

¹⁴ Integrationsgruppens minnesanteckningar 2008-2013

att "anställa" någon med intresse/möjlighet att medverka under en längre period. Ordföranden diskuterade vikten av konkreta mål/delmål och roller inom gruppen för ett tydligt arbete där alla vet vad som ska utföras och av vem, vilket kan bli oklart vid större rekryteringar.

Viktiga reflektioner från medlemmarna i Integrationsgruppen:

"HKK [Hammarkullekarnevalen; min anm.]. Där mötte man många invandrare sin av egen nyfikenhet frågade om och sökte information om LB [landsbygd; min anm.]. Med andra ord fick en bra dialog med invandrargruppen och integrationsgruppen. På kort tid träffade vi många." - Yusra Moshtat (angående viktigaste satsningarna)

"Vi kanske också har pratat för mycket och haft för lite verkstad. Vi kanske har varit lite för positiva." - Urban Laurin (angående vad som hade kunnat göras annorlunda)

"Om målgruppen inte är intresserad och villig att agera så har man misslyckats med projektet." - Yusra Moshtat (angående viktigaste samarbetsaktörerna)

"En nationell grupp av denna karaktär har framför allt som syfte att knyta ihop nätverk och personer kring vissa frågor. Och detta tycker jag har fungerat väl" - Per Hasselberg
(angående vad som hade kunnat göras annorlunda)

"För min del har tidsbristen varit påtaglig i vissa perioder." - Lovisa Carneland (angående vad som hade kunnats göra annorlunda)

"Jag tycker att medlemmarna i gruppen inte tillräckligt aktivt i sina egna organisationer bidragit till spridning av det informationsmaterial som togs fram." - Jessica Hagård
(angående vad som hade kunnat göras annorlunda)

"[...] jag tycker att det är viktigt att sprida det som vi har gjort via bl.a webben." - Lovisa Carneland (angående gruppens framtida prioritering)

"Att arbeta med och inte för andra invandrarorganisationer är helt nödvändigt för att nå ett framgångsrikt resultat. Arbetsförmedlingen har också varit en viktig aktör. Tyvärr inte alltid så aktiv dock." - Jessica Hagård (angående viktigaste samarbetsaktörer)

- *“Att tänka på dubbla målgrupper. Dels de som jobbar med utrikesfödda och dels utrikesfödda själva. Det är viktigt att de som jobbar med migranterna vet vad dessa behöver och hur man ska jobba med dem.* - Asha Ismail (angående viktigaste satsningarna)

- *“Vi tog tidigt fram ett gediget material som jag hoppas givit inspiration till många. Vi har sett till att frågan har betonats allt kraftigare genom åren. Vi lyckades föra samman länsstyrelsernas ansvariga för landsbygd respektive integration, så att de började samverka i flera län. Vi har lyckats få en representant från "målgruppen" aktiv, en etnisk organisation, men det tog alldeles för lång tid och fler borde ha varit med.”* - Urban Laurin (angående de viktigaste satsningarna)

- *“Att göra det tydligt att integration och mångfald är något som landsbygden är i skriande behov av, samtidigt som många invandrade svenskar är intresserad av landsbygden.”* - Urban Laurin (angående huvudsakliga målet med gruppen)

- *“Bredare representation skulle givetvis ha medfört mer kunskap kring uppdraget.”* - Bertil Lidfeldt (angående hur gruppens representation kan ha påverkat arbetet)

Slutsatser efter enkätsvar från gruppens medlemmar

Som kan läsas ovan anser majoriteten att arbete och samverkan med olika typer av mångkulturella föreningar har varit positivt för arbetet och att det har varit av stor vikt att få med representanter från olika etniska föreningar som medlemmar i gruppen. Viktigt har också återigen varit att arbeta *med* och inte *för* dessa aktörer, vilket inte nog kan understrykas då det utgör en viktig stomme i gruppens mål och syfte. En viktig prioritering för det framtida arbetet med integration på den svenska landsbygden kan därför vara ett utökat och fortsatt samarbete med mångkulturella föreningar och fler satsningar och aktiviteter tillsammans med dessa. Representativiteten efterfrågas för att möjliggöra ett så brett och mångsidigt arbete som möjligt, både när det gäller etniska föreningar och olika delar från näringslivet etc. En annan viktig reflektion som framkommer är hur viktigt skapandet av nätverk och samverkan mellan olika aktörer är för att arbetet och resultaten ska bli så bra som möjligt.

2. Gruppens utförda aktiviteter:

Integrationsgruppen har under programperioden genomfört flertalet aktiviteter och informationssatsningar om landsbygd och integration. Alla dessa aktiviteter och projekt har haft som målsättning att öka kunskapen och inspirationen hos målgruppen samt hos de som arbetar tillsammans med denna grupp. Genom olika satsningar har material om nätverkets arbete och om landsbygden kunnat spridas. Satsningarna som vi valt att utgå ifrån i utvärderingen är valda utifrån medlemmarnas enkätsvar, minnesanteckningar samt andra dokument.

De utförda satsningarna som kommer att tas upp och granskas i denna utvärdering är:

- Utbildningstillfällen för handläggare, projektledare och andra aktörer från viktiga arbetsområden samt spridning av tryckt informationsmaterial och workshops.
- Aktivitet vid Hammarkullekarnevalen i Göteborg. Hammarkullekarnevalen är Sveriges största karneval som startade i början på 1970-talet vilken lockar till sig ett stort antal besökare från olika kulturer varje år.
- Samarbete med två mångkulturella föreningar i Göteborg; *Arabiska Bokstavscentret* i Hjällbo och *Internationella Sköna Konster* i Hammarkullen. Här har gruppens arbete främst bestått av studiebesök samt föreläsningar och diskussioner angående landsbygden och dess möjligheter.
- Informationsmöten i Kista och Tensta/Järva, i samarbete med SIOS, SRFS och Hela Sverige ska leva.
- Diskussion om integration och landsbygd på debattsajten Newsmill.
- Radioprogram via Sveriges Radio på somaliska och arabiska med information om landsbygden och dess möjligheter.

2.1 Utbildningar/inspirationsdagar:

Nätverket anordnade inspirations-/utbildningsdagar vid fyra tillfällen under år 2011 och år 2012. Gruppen bjöd in personer med olika yrkesbakgrund, däribland handläggare från Länsstyrelsen, olika Leaderområden samt personer från andra relevanta verksamhetsområden från olika delar av landet. Syftet med dessa dagar var att dels informera om de integrationssatsningar på landsbygden som fanns och skapa samverkan och starka nätverk mellan regionala och lokala aktörer. I samband med utbildningen anordnades workshops där

deltagarna själva fick möjlighet att diskutera vad som kan och bör göras för att utveckla integrationen. Under dessa inspirationsdagar skedde ett viktigt erfarenhetsutbyte mellan aktörer som på olika sätt var involverade i landsbygds- eller integrationsfrågor. Det bjöds även in olika inspirerande föreläsare till varje träff samt att material som stöd för integrationsarbete presenterades och förklarades under dessa tillfällen.

För att undersöka hur deltagarna som varit på dessa träffar har uppfattat informationen som har kommit utav denna, samt om/hur de har kunnat använda sig av dessa kunskaper för att göra ytterligare satsningar med integrationsarbete, skickade vi ut en enkät till samtliga personer i deltagarlistorna till träffarna ¹⁵ (se bilaga 2). För att förkorta svarstiden och på så vis öka antalet respondenter använde vi oss huvudsakligen av slutna svarsalternativ med undantag för två öppna frågor där respondenterna fick skriva egna svar. Vi fick svar från 35 personer där 27 av dem angivit att de varit på någon av utbildnings-/inspirationsträffarna som nätverket anordnat under den aktuella tidsperioden.

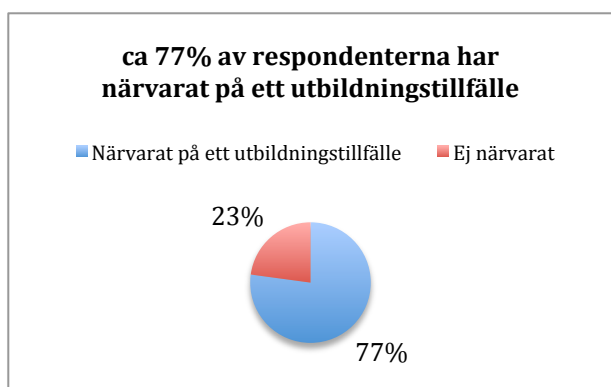

Diagram 1. Se bilaga 2, fråga 1.

När det gäller det stödmaterial för integrationsarbete som presenterats har 21 respondenter av dem som angivit att de deltagit på en träff uppgett att de minns materialet som presenterades och 14 av dessa 21 har uppgett att de ansett att detta material har varit till hjälp i deras dagliga arbete. 16 stycken av de svarande som varit på någon av träffarna har angett att träffen och/eller materialet som presenterades har gett dem anledning att fortsätta arbeta med integrationsfrågor.

¹⁵ Det var sammanlagt 117 stycken inbjudna till de fyra utbildningstillfällena. Not: Antalet inbjudna stämde inte överens med antalet deltagare på träffarna.

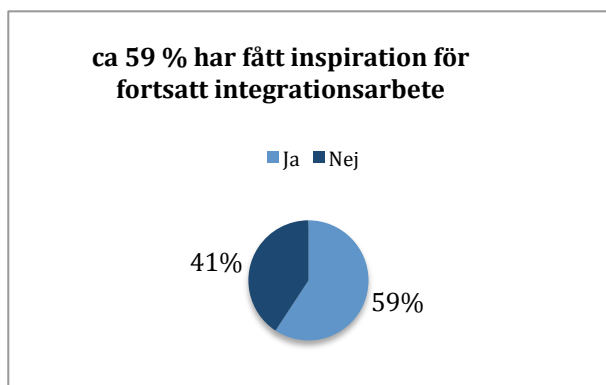

Diagram 2. Se bilaga 2 fråga 5.

Något intressant som uppkom av resultaten av enkäterna var att tre stycken av respondenterna uppgav att de ej varit med på någon av träffarna som anordnats men att de ändå minns materialet och kunnat använda det i sitt dagliga arbete samt att detta gett dem inspiration att fortsätta arbeta med integrationsfrågor. Detta tyder vi som att materialet och annan information om träffarna och den nya kunskap som spreds till deltagarna även har spridits till dessa tre respondenter på annat sätt, genom kollegor eller liknande.

När det gäller frågan om vad respondenten anser sig sakna i integrationsarbetet på landsbygden framkom det blandade svar.

- *“Positiv attityd, större tolerans. Samverkan mellan stad/land, kan bli bättre nu med flerfondslösning.” (respondent 1)*
- *“Mer verkstad, mer idéer om mötesplatser och nätverksskapande, samordnade verksamheter, mindre av projekt och kortsiktiga åtgärder.” (respondent 2).*
- *“"Utbildningen" där jag deltog kändes mer som föreläsning av lyckade exempel på landsbygden. Gav inte mycket hjälp kring hur man skulle jobba för att skapa lyckade projekt eller hur man skulle stimulera till att få andra att söka stöd för att skapa lyckade projekt”.*
(respondent 3).
- *“[...] Det jag saknade under min tid som landsbygdsutvecklare var att kunna hitta finansieringsformer för att enkelt bygga ett projekt som fick igång utbyte mellan landsbygds- och invandrarföreningar utan en begränsning av befintliga EU-medel. Efterfrågar en "statlig" pott att kunna söka integrationsmedel från med enkel redovisning.” (respondent 4).*

- *“Samverkan mellan olika parter: LRF [Lantbrukarnas riksförbund; min anm.] på regional och lokal nivå, Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, kommuner, länsstyrelser m.fl.”*
(respondent 5).

- *”[...] På vår Länsstyrelse har vi identifierat att det på nationell nivå och neråt saknas ett aktivt partnerskap och nätverkande kring ett integrationsperspektiv t ex på näringslivsutvecklingsarbetet på landsbygden [...] Ingen av samhällets myndigheter, organisationer stiger fram och säger; "detta är vårt samhällsansvar", därför att det inte ligger i någon myndighets eller organisations ordinarie uppdrag. Borde inte detta vara Arbetsförmedlingens uppdrag som arbetar med arbetsförmedling och praktikförmedling, kanske i partnerskap med andra organisationer som utbildare, m.fl.? Ska det vara så att arbetskraftsbristen i näringslivet på landsbygden liksom arbetslösheten i tätorter ska lösas gång på gång av eldsjälar som sitter på myndigheter eller i andra organisationer lokalt eller regionalt, och kraftsamlar för att skriva projektansökningar, mobiliserar, genomför sin idé under ett par år, för att sedan vara tvungen att se allting falla när projekttiden är slut...”*
(respondent 6).

- *”[...] Jag har varit med på några tillfällen som ordnats av landsbygdsnätverket, ofta rätt okej input på f.m. och sedan luddiga grupparbeten med tveksam redovisning på e.m., det finns förbättringspotential där. Intressanta teman, men själva formen går att snäppa upp.”*
(respondent 7).

Dessa svar är viktiga att beakta då de dels kommer från handläggare på Länsstyrelsen som ska arbeta med integrationsfrågor och även öka sin kunskap om vad som krävs för lyckade resultat. Om man sammanställer svaren för enkätfrågan om vad som saknas i integrationsarbetet framkommer; en ökad samverkan mellan olika parter, ett större samlat ansvar med ett bestämt och långsiktigt mål samt en större finansiering för att kunna starta och slutföra projekt.

2.2 Verktygslådan

Bland de informationsmaterial som nätverket har producerat finns verktygslådan, vilken bland annat innehåller checklistor för Sveriges olika Länsstyrelser. Materialet har utformats för att ge stöd och inspiration till ett mer utvecklat integrationsarbete på landsbygden. Verktygslådan

har framtagits av Urban Laurin (medlem i nätverket) och checklistan berör bland annat hur varje Länsstyrelse ska arbeta med integrationsfrågor på landsbygden och inspirera sina medarbetare i arbetet med dessa frågor. Här diskuteras även hur projektstöd och andra ekonomiska stödinsatser ska hanteras. Ett komplement som tillkommit till checklistan heter "Verktyg för integration" och där presenteras goda råd och erfarenheter kring integrationsarbete, främst på landsbygden. Verktygets tilltänkta målgrupp har främst varit handläggare på Länsstyrelsen.¹⁶

Verktygen var en del av det material som presenterades på de utbildningar och integrationsträffar som Integrationsgruppen anordnade år 2011 och år 2012. Dock verkar materialet inte har använts särskilt mycket i det dagliga arbetet när det gäller handläggarna på Länsstyrelsen. För att granska användningen av verktygen försökte vi få kontakt med dessa handläggare och hänvisades till slut till två stycken som ansågs kunna besvara våra frågor. Vi tog emot ett svar från en av handläggarna i Stockholm som påpekade att hen hade sett verktygen men att hen inte kände till någon som använt sig av dessa i sitt dagliga arbete. Den andra handläggaren svarade aldrig. Detta kan tydas som att materialet inte har introducerats tillräckligt för den tilltänkta målgruppen eller att det på något sätt har varit otydligt utformat vilket har lett till att det inte har använts hos Länsstyrelserna. Denna slutsats ledde till att vi valde att inte lägga mer fokus på just verktygen, utan istället fokusera på utbildningarna där verktygen samt övrigt informationsmaterial presenterades för bland annat handläggare från Länsstyrelsen. Vi anser att en tydligare och mer noggrann introducering av verktygen hade varit att önska eftersom det i dagsläget verkar finnas en stor osäkerhet kring materialet som blir svår att utvärdera vidare.

Inom verktygen finns många goda utgångs- och diskussionspunkter som kan förbättra Länsstyrelsernas samverkan och arbete, problematiskt blir dock att en så stor del av ansvaret hamnar hos just aktören. Frågan är om myndigheten känner att tiden och resurserna finns för att arbeta med dessa verktyg? Det hade varit annorlunda om gruppen hade anordnat utbildningsdagar på varje enskilt kontor för att gå igenom och diskutera hur just de skulle kunna arbeta med materialet. Det hade varit en god idé att innan materialet utformades, haft en diskussion med exempelvis direktörer vid Länsstyrelsen kring hur detta material skulle fungera och användas. Det är viktigt att göra kontinuerliga uppföljningar beträffande hur

¹⁶ "Hur arbetar vi med integration på landsbygden", Urban Laurin

materialet används och om uppdateringar och liknande behövs samt att jämföra hur arbetet har gått till utan användningen av verktygen kontra med verktygen. Har arbetet blivit "lättare" när checklistan funnits? Eftersom satsningen har krävt omfattande resurser, både i tid och finansiella medel, bör detta vara ett självklart nästa steg för att se att resurserna faktiskt har genererat i något. Gruppens medlemmar som är aktiva inom organisationer där verktygen har introducerats, borde ha gjort en uppföljning av dessa en rimlig tid efter att de presenterats, för att se över användningen och förståelsen av dessa.

2.3 Samarbete med mångkulturella föreningar

För att kunna ta del av hur Integrationsgruppens satsningar har fungerat sett utifrån målgruppens perspektiv så har de satsningar som gjorts i Hjällbo samt i Hammarkullen granskats utifrån deltagares och ansvarigas perspektiv.

2.3.1 Bakgrund för Hjällbo och Hammarkullen:

Hjällbo och Hammarkullen är två primärområden i Angered, Göteborg där en hög andel av befolkningen har utländsk bakgrund. Utländsk bakgrund betecknas som att personen antingen själv är utrikesfödd, alternativt är född i Sverige med båda föräldrarna utrikesfödda. Båda områdena hade drygt 7000 invånare år 2009 och andelen med utländsk bakgrund var då 89,3 % i Hjällbo och 82,4 % i Hammarkullen. Andelen arbetslösa år 2010 var drygt 15 % i båda stadsdelarna och endast runt 60 % av ungdomarna som slutade grundskolan var gymnasiebehöriga samma år.¹⁷ Hjällbo beräknas vara den stadsdel med högst andel invånare med utländsk bakgrund i hela Sverige. Denna siffra kan jämföras med 1,5 % i Vara, 2,3 % i Bollebygd eller 4,9 % för hela riket.¹⁸

Satsningarna:

I dessa stadsdelar har Integrationsgruppen arbetat tillsammans med två föreningar; *Internationella Sköna Konster* och *Arabiska Bokstavscentret*. Dessa satsningar och samarbeten har gått ut på att informera och sprida kunskap kring landsbygden och dess möjligheter, vilket har genomförts genom föreläsningar på plats hos föreningarna, seminarier samt genom studie- och företagsbesök på landsbygden.

¹⁷ Göteborgs stadsledningskontor, "Statistik Angered"

¹⁸ Statistiska centralbyrån

För att undersöka hur målgruppen har uppfattat detta samarbete har vi intervjuat ansvariga personer vid dessa föreningar, genomfört enkätundersökningar med deltagare samt medverkat vid ett informationsmöte vid vardera förening och lyssnat på deltagarnas åsikter, reflektioner och tankar kring landsbygden och dess möjligheter.

2.3.2 Arabiska Bokstavscentret, Hjällbo:

Möte med Dina Chebbo

Den ideella, mångkulturella föreningen *Arabiska Bokstavscentret* finns i Hjällbo, har funnits i nitton år och erbjuder kursverksamhet såsom bland annat introduktionskurs i svenska, hemspråksundervisning på arabiska, samhällskunskap, datakunskap samt läxhjälp för barn. *Arabiska Bokstavscentret* erbjuder även liknande SFI-undervisning för asylsökande, vilket vanliga SFI-skolor inte gör. Föreningens medlemmar är främst bosatta inom Angeredsområdet, men det finns även deltagare som är bosatta i Västra Frölunda samt på Hisingen. Föreningen kan liknas vid en hållplats, det finns ett slags ”drop in-system”, eftersom medlemmarna inte stannar någon längre tid utan övergår till vanliga SFI-studier när de får uppehållstillstånd.¹⁹

Vi har träffat Dina Chebbo, administrativt ansvarig och cirkelledare på *Arabiska Bokstavscentret*, som har arbetat inom föreningen i ett och ett halvt år, för att få höra om hennes tankar kring samarbetet med Landsbygdsnätverket. Hon berättar att hon tycker att samarbetet och informationssatsningen de har fått ta del av har varit mycket lyckat. Ett problem som finns i dagsläget med möjligheterna till integration, är att medlemmarna inom föreningen aldrig träffar infödda svenskar, utan de enda personer med svensk bakgrund som de träffar är anställda vid myndigheterna som de besöker. Dina berättar att hon blev väldigt glad över denna informationssatsning;

- ”Jag vill göra allt för att kunna hjälpa dessa människor och allting till de nyanländas fördel och jag ser det här med landsbygden som en jättebra möjlighet för dem för att kunna komma in och integreras i det svenska samhället.”

¹⁹ Intervju, Dina Chebbo, 15/4- 2014

Dina underströk vid flertalet tillfällen vikten av att arbeta med integrationssatsningar för de som är nyanlända i Sverige;

- ”Påverka gärna i början när de är färska här i Sverige, har de gått ett tag och inte fått arbete, så kommer dem i väldigt onda cirklar.”

Föreningens samarbete med Integrationsgruppen har inneburit föreläsningar om landsbygden, dialog med deltagarna, filmvisning samt studiebesök som finansierats av Hushållningssällskapet som även är aktiva inom Integrationsgruppen. Dina anser att studiebesöken har varit väldigt nyttiga för deltagarna på *Arabiska Bokstavscentret* då det har gett dem en möjlighet att få komma ut och se naturen med egna ögon. Det har uppskattats att få se vilka möjligheter som finns på landsbygden och i naturen och sedan bilda sig en egen uppfattning om de har viljan att flytta från staden eller inte. Många av deltagarna har en begränsad kunskap kring hur landsbygden i Sverige ser ut och är, och i flera fall tror de att den ser ut som landsbygden i sina hemländer vilken inte alls är lika utvecklad som den i Sverige. Något som föreningen gärna hade sett mer av i samarbetet med nätverket är just dessa studiebesök på grund av att det är så viktigt att deltagarna själva får skapa sig en uppfattning om hur den svenska landsbygden ser ut. Något annat som föreningen anser hade varit positivt är att det skulle vara fler aktiva aktörer samt att de som kommer och medverkar på föreläsningarna skulle ha något praktiskt att erbjuda deltagarna, som exempelvis praktikplatser eller eventuella anställningar.

- ”Man kan prata mycket, men man vill gärna kunna erbjuda deltagarna någonting också.”

Erbjuds praktikplatser så är det något som attraherar fler att söka sig ut på landsbygden då just arbete eller praktikplats är något som fungerar som en stor motivationskraft. Då det ständigt kommer nya medlemmar till föreningen hade det varit positivt med någon form av uppföljning eller mer kontinuerligt arbete av satsningarna. Att hålla dessa informationsföreläsningar en gång per termin hade varit ett effektivt och bra sätt att nå ut till nyanlända som precis kommit till Sverige. Dina Chebbo berättar att det finns jättekunniga personer inom föreningen, som har hög utbildning och som även tidigare arbetat inom landsbygden.

- *”Det är en stor gruva, guldgruva.”*

Mötet avslutas med en uppmaning till att omfamna dessa människor, att det är så viktigt att ge dem någonting som både Sverige samt de själva kan ha nytta av.

Något som dock kan ses som anmärkningsvärt är det faktum att det inte verkade tydligt att det var Landsbygdsnätverket som hade genomfört dessa satsningar på *Arabiska Bokstavscentret*. Nätverkets mål kring kunskapsspridning angående landsbygden kan sägas ha lyckats men det verkar inte ha framgått vilka som informationssatsningen faktiskt initierats av. En tydligare framtoning av nätverket gör att intresserade deltagare vet vart de kan vända sig med frågor och för att få mer information.

2.3.3 Resultat från deltagarenkäterna, Arabiska Bokstavscentret:

Vi fick svar från 17 stycken deltagare när vi skickade våra frågor om landsbygden till föreningen (se bilaga 3). Deltagarna har blandade nationaliteter och kommer ursprungligen från bland annat Libyen, Saudiarabien, Ukraina och Irak och har varit i Sverige under olika lång tid. Deltagaren som varit längst i Sverige har varit här i sex år medan deltagaren som varit här kortast tid har bott i Sverige i fem veckor. När vi ställer dem frågan om huruvida de skulle kunna tänka sig att bosätta sig på landsbygden så framkommer det att cirka 50 % (8 av 17) menar på att de skulle kunna tänka sig att flytta dit. Många menar dock att det beror på om det finns möjligheter till jobb och bostad där eller inte. När det gäller frågan om på vilket sätt som deltagarna har fått ta del av information om landsbygden nämner många av dem att studiebesöken och föreläsningarna på föreningen har gett god information. På frågan om hur deltagarna uppfattar den svenska landsbygden är svaren även här blandade. Många nämner att landsbygden är vacker, lugn, tyst och rofylld medan många också nämner att den saknar socialt liv, att det är tråkigt och ensamt där och att affärer och andra verksamheter stänger tidigt. Att detta skiljer sig så mycket åt kan bero på att deltagarna har olika mycket erfarenhet av landsbygden. Vissa har varit på den svenska landsbygden och sett hur den ser ut medan andra ännu inte har sett den med egna ögon.

- *“Ja, om det finns möjlighet till jobb och bostad”* - (respondentsvar gällande frågan om deltagaren skulle vilja flytta till landsbygden).

- *“Ja, jag har fått god information. Men jag tror att det är bättre att resa dit och se det med egna ögon”* - (respondentsvar gällande frågan om huruvida deltagaren ansåg sig ha fått god information gällande den svenska landsbygden och dess möjligheter).

- *“Öppna eget, kanske ett café”* - (respondentsvar gällande frågan om vad deltagaren skulle vilja arbeta med/studera till om deltagaren skulle flytta till landsbygden).

Det går att utläsa från deltagarnas svar att jobb/praktik och utbildning ofta är avgörande för att kunna tänka sig att flytta till landsbygden. Vissa anser sig också ha fått god information medan andra inte har fått någon information alls. En trolig anledning till att detta skiljer sig åt är att deltagarna har varit i Sverige olika lång tid, alla har därför inte haft möjlighet att vara med på föreläsningarna, seminarierna, studie-/ och företagsbesöken etc. som nätverket har anordnat med föreningen. Det är viktigt att göra en uppföljning efter träffarna som har skett då många, vilket kan utläsas från enkätsvaren, är intresserade av att dels göra fler studiebesök men även kan tänka sig att flytta till landsbygden och börja arbeta. Ytterligare information angående ekonomiskt stöd för att starta egen verksamhet samt vilka arbetsmöjligheter som finns på landsbygden, behövs också. En bra samverkan mellan kommuner, företagare och Arbetsförmedlingen är därför av stor vikt vid arbetet med integration på landsbygden.

2.3.4 Slutsats efter mötet med Dina Chebbo samt efter deltagarenkäterna:

Att arbeta med fler studiebesök tror vi är framgångsrikt och effektivt då det gör att deltagarna får bilda sig en egen åsikt om den svenska landsbygden. Som framkommit finns det ofta inte så mycket kunskap kring hur vår landsbygd ser ut och fungerar, varför det är viktigt att komma ut i naturen. Många av deltagarna kommer från länder där landsbygden är extremt underutvecklad och farlig och andra tror att den svenska landsbygden är ensam, tom och omöjlig att leva och odla på. Det är viktigt att dessa fördomar prövas, och det enklaste sättet att göra det på är att själv besöka landsbygden och naturen för att se det med egna ögon.

Information om landsbygden och dess möjligheter är alltid viktigt, som en grund när man ser över sin egen framtid. Dock måste det också, som tidigare nämnts, förr eller senare ge frukt och precis som Dina Chebbo underströk under intervjun, är det viktigt att informationsträffarna, föreläsarna och studiebesöken också leder till exempelvis praktik eller arbete för deltagarna då detta genererar en ökad motivation att söka sig dit.

2.3.5 Internationella Sköna Konster, Hammarkullen:

Möte med Dilshad Hasttyar

En annan förening som Integrationsgruppen har samarbetat med är *Internationella Sköna Konster* i Hammarkullen. Även detta är en ideell och mångkulturell förening med medlemmar från flera olika bakgrunder och nationaliteter. Föreningen har funnits sedan år 1999 och bedriver främst kurs- samt dansverksamhet. De är välkända för sin dansgrupp som uppträder på Hammarkullekarnevalen samt vid flertalet andra karnevaler runt om i världen, t ex. i Kurdistan, Spanien och Kroatien. Föreningen har arbetat aktivt med att bjuda in olika myndigheter till sina lokaler för att ge sina medlemmar en chans att få mer information och en möjlighet att lättare komma in i det svenska samhället.²⁰

Vi har träffat Dilshad Hasttyar som är ordförande och verksamhetschef för *Internationella Sköna Konster* i Hammarkullen. Han berättar att de är mycket nöjda med samarbetet med nätverket och betonar hur viktigt det är med ständigt ny information då flera av deltagarna varken haft kunskap eller fått information om den svenska landsbygden. Informationsutbytet har även underlättats genom den personliga kontakt som denna satsning har inneburit.

- ”Att de själva kommer och tar kontakt istället för att de skickar ut information, folk läser inte det som skickas ut.”

Dilshad berättar att det skickas ut så mycket reklam och informationsmaterial att det ofta försvinner i mängden och inte blir genomläst, därför är dessa personliga möten så viktiga, så medlemmarna själva har möjlighet att aktivt delta och ställa frågor. Han berättar att dessa frivilliga möten i föreningens lokaler leder till ett större engagemang än när deltagarna blir kallade till möten hos myndigheter.

- ”Ibland går dessa människor inte till möten, det är tråkigt och ett måste. Vi byter därför systemet, vi bjuder hit dem istället.”

Dilshad tror att detta är en väldigt viktig informationssatsning men att resultaten kommer att synas först i framtiden. Det som är väsentligt är att informationen har landat hos deltagarna och att en idé har väckts till liv. Invandrare vet ofta inte riktigt hur den svenska landsbygden

²⁰ Intervju Dilshad Hasttyar, 23/4- 2014

ser ut eller fungerar och det krävs tid att låta det sjunka in. Många tycker om storstaden och det kan vara ett stort steg att flytta från det som man känner till, till en landsbygd som man inte vet så mycket om.

- "[...] de som kommer nya till Sverige. Kan de från början, från första dagen få information, är det bättre."

Då det handlar om en process att ta till sig informationen kring den svenska landsbygden och dess möjligheter så är det av stor vikt att nyanlända får ta del av informationsinsatserna omgående när de kommit till Sverige för att i ett tidigt skede informeras om vad som finns utanför stadskärnorna.

2.3.6 Diskussion med deltagarna i Internationella Sköna Konster:

Vi ställde samma frågor om landsbygden till medlemmarna i *Internationella Sköna Konster*, som till *Arabiska Bokstavscentret*. Här hade vi istället en öppen gruppdiskussion angående frågorna, eftersom deltagarna föredrog den lösningen. Det var 11 stycken deltagare som deltog i diskussionen, och de var engagerade och hade många bra åsikter och idéer kring frågorna som vi ställde.

Uppfattningen om landsbygden var att den var lugn och hälsosam med fin natur och att människor som bor där är mer hjälpsamma, generösa och mindre stressade. Men det framkom även uppfattningar om att det är svårt att leva på landsbygden då den har dålig ekonomi med lite eller inget att leva av samt att färre och färre människor bor där i små byar. Gällande frågan om hur mycket deltagarna ansåg sig varit ute på landsbygden var även där svaren olika. Vissa berättade att de aldrig varit ute på den svenska landsbygden medan andra menade på att de ofta var ute på landsbygden och fiskade, plockade bär och turistade med familjen. De flesta sade också att den svenska naturen var fantastiskt vacker. När det gällde frågan om deltagarna skulle kunna tänka sig att flytta ut på landsbygden själva var det fyra stycken av dem som deltog som svarade ja, med olika anledningar till varför. En deltagare berättade att anledningen till att han kunde tänka sig att flytta till landsbygden var lugnet där, men att ekonomiska möjligheter först måste uppkomma för honom. Två stycken sade att de ville bo på landsbygden och ha djur samt jobba med djur. En deltagare ville flytta och hjälpa till att skapa fler arbetstillfällen där, då han ansåg att man måste satsa på landsbygden. Han menade också på att integrationen går lättare på landsbygden då man bor med fler infödda svenskar

och därför behöver kommunicera med dem på svenska i motsats till Hammarkullen där de flesta kommunicerar på ett annat språk. Han tog upp ett exempel med sin läkare och sin advokat i Hammarkullen, som båda talade arabiska med honom.

De som svarade att de kunde tänka sig att flytta till landsbygden, svarade också på frågan om vad de önskade ha som sysselsättning där. Det som uppkom var bland annat utveckling och arbete med miljöfrågor, arbeta med barn och ungdomar samt att få arbeta med djur. De deltagare som svarade nej på frågan om att flytta till landsbygden nämnde att den främsta anledningen var att det är svårt att leva på landsbygden då det saknas arbete, bostäder, skolor, service, kollektivtrafik etc. Många uppgav också att de ville bo i en storstad och inte i en liten by och att det var anledningen till att de inte ville flytta till landsbygden.

Vi ställde också frågan om deltagarna uppfattade att de har fått god/tillräcklig information om landsbygden. Där tyckte ungefär hälften av deltagarna som var med i diskussionen att de fått bra med information medan den andra hälften tyckte att de kunde behöva mer. De informationskanaler som nämndes vara bra var nätverkets föreläsningar med Yusra Moshtat samt Mats Alfredsson från Hushållningssällskapet och även de studiebesök som varit organiserade av nätverket. TV nämndes också som en bra informationskanal medan tidningar och annan media ansågs rapportera för lite om möjligheterna på landsbygden. De flesta av deltagarna verkade oavsett uppfattning om tidigare information, vara överens om att mer information behövs, då många frågetecken fortfarande kvarstår.

När vi slutligen frågade om deltagarna hade några övriga kommentarer om landsbygden och livet där uppkom andra reflektioner. Bland annat en idé om att det vore bra för personer med utländsk bakgrund att få testa på att bo på landsbygden och arbeta alternativt praktisera där. Dels för att snabbare och lättare få lära sig språket samt att det på så sätt blir möjligt med erfarenhetsutbyte mellan kulturer. Framförallt för ungdomar och så tidigt som möjligt. En annan idé som framkom var att man skulle få vara på landsbygden och praktisera en dag i veckan och på så vis få ta del av både stad och landsbygd.

2.3.7 Slutsats efter mötet med Dilshad Hasttyar och deltagarna:

Precis som i svaren från Hjällbo, framkommer åsikterna om att erfarenhetsutbyte mellan svenskar och invandrare är viktigt. En annan gemensam faktor är att studiebesök och företagsbesök på landsbygden är av stor vikt för att personer med egna ögon ska kunna se och

bilda sig en egen uppfattning om livet på den svenska landsbygden. En god idé är att fortsätta med föreläsningarna hos föreningen och även fortsätta arbetet med att bjuda in företagare och myndigheter för att informera. En viktig del i informationsarbetet, anser vi, är att även bjuda in föreläsare från andra sektorer än den gröna, då flera av deltagarna inte är intresserade av att arbeta inom jord- eller skogsbruk utan snarare önskar ett arbete inom andra verksamheter. Sammantaget så krävs det ytterligare satsningar för att deltagarna ska förstå hur landsbygden ser ut i Sverige, exempelvis trodde en deltagare att det inte fanns toaletter på landsbygden och en annan trodde att det saknades kollektivtrafik och skolor.

2.4 Aktiviteter vid Hammarkullekarnevalen

Hammarkullekarnevalen är Sveriges största karneval som årligen lockar ett stort antal besökare. Karnevalen har funnits sedan år 1974 och har utvecklats till ett omtyckt arrangemang och en mångkulturell folkfest.²¹ År 2012 och år 2013 var Integrationsgruppen på plats på karnevalen för att dela ut material med information till de besökande om den svenska landsbygden och vilka möjligheter som finns där. Under karnevalen år 2012 fick besökarna möjlighet att delta i en frågetävling om den svenska landsbygden, och år 2013 genomfördes en enkätundersökning med intresserade karnevalsbesökare. I enkätsvaren framkom det att 87 % av de deltagande aldrig hade tagit emot någon information angående vilka arbetsmöjligheter som finns på landsbygden. Trots detta svarade 62 % att de skulle kunna tänka sig att flytta dit om arbete och boende fanns.²²

Det är positivt att Integrationsgruppen tog tillvara på möjligheten att synas vid Hammarkullekarnevalen. Det är ett enkelt sätt att nå ut till så många individer som möjligt med flera olika kulturella bakgrunder för att diskutera och informera om landsbygden. I minnesanteckningarna från juni år 2012 står det att många av de besökande var intresserade av gruppens frågor men att de inte visste var de skulle kunna ta del av ytterligare information och att kontakt hade tagits med invandrarföreningar i Hammarkullen för fler informationsaktiviteter. Enligt anteckningarna kan ett tydligt behov och en vilja till mer information urskiljas varför en god satsning hade varit fortsatta aktiviteter tillsammans med målgruppen.

²¹ Hammarkullekarnevalens hemsida

²² Landsbygdsnätverkets hemsida, Nyhetsbrev nr 7, 2013

Denna satsning är ett bra exempel på hur man kan nå ut direkt till målgruppen och på så vis skapa ett stort intresse och nyfikenhet för landsbygden. Här är det återigen viktigt med en tydlig uppföljning och kontinuitet efter karnevalen med personer som har visat intresse. Hur ska man behålla detta intresse? En möjlighet är att i samband med att man delar ut information om landsbygden, även delar ut information om hur man senare inhämtar mer information. En sida med kontaktuppgifter till viktiga aktörer, länken till hemsidan, inbjudan till en ny informationsträff osv. hade varit effektivt för att bibehålla intresset.

2.5 Newsmill

Hösten 2010 anordnade nätverket ett seminarium på debattsajten Newsmill med temat: "Invandring en möjlighet för landsbygden" och ämnet: "Landsbygden behöver människor och nyanlända invandrare behöver arbete".²³ Nätverket sammanställde ett studiematerial innehållandes artiklar från seminariet och detta material var tänkt att användas som ett underlag för diskussion i frågan, vilket går att hämta från Landsbygdsnätverkets hemsida. Många av medlemmarna i arbetsgruppen samt även andra inom området, har bidragit med olika typer av artiklar som behandlar ämnet. Det har bland annat varit ministrar, generaldirektörer och fritidspolitiker som har deltagit i debatten, vilket har gett materialet en mer seriös framtoning. Artiklarna handlar om hur man ska ta tillvara på det mänskliga kapitalet, matchningen mellan människa och landsbygd och hur integrationen kan gå till på olika sätt. Liksom många andra informationssatsningar som Integrationsgruppen gått ut med handlar artiklarna i materialet både om hur utrikesfödda kan se landsbygden som en resurs men även om hur landsbygden ska se utrikesfödda som en resurs. Hur ska landsbygd och stad mötas? Seminariet nådde nästan 115 000 människor och aktörer t.ex. media, politiker, universitet och länsstyrelser, vilket får anses som en stor och viktig spridning.²⁴

Den rapport som detta blev underlag till har använts inom flera olika satsningar och anses ha varit ett inspirerande material. Utifrån enkätsvaren att döma så känner gruppens medlemmar en stor stolthet över Newsmillrapporten och anser att den har varit en viktig satsning i arbetet med att informera om landsbygden. Detta material har bland annat spridits på Somaliska riksförbundets årsmöte, vilket får ses som positivt när materialet på så vis kan nå målgruppen.

²³ Landsbygdsnätverkets hemsida

²⁴ Landsbygdsnätverkets hemsida, Nyhetsbrev nr 5, 2011

Att gruppen lyckades få med en stor mängd övriga aktörer och deras åsikter om frågan kan ses som positivt då detta kan tänkas generera en större spridning av materialet utanför gruppen och medlemsorganisationerna, dvs. en “ringar på vattnet-effekt”.

2.6 Radioprogram

Integrationsgruppen har under den gångna programperioden även haft informationsinsatser via Sveriges Radio, och då genom två radioprogram som berört vilka möjligheter som finns på landsbygden. Ett av radioprogrammen var på somaliska och sändes på somaliska kanalen och ett var på arabiska som sändes på den arabiska kanalen. Programmen var vardera tjugo minuter långa och innehöll allmän information kring landsbygden, som exempelvis hur man hittar dit, information om landsbygdsprogrammet, vilka möjligheter till boende och arbetstillfällen som finns utanför stadskärnan samt vem man kontaktar för ytterligare information. Medverkande var även förebilder som bland annat en kvinna från Somalia, Kadra, som berättar om sina egna erfarenheter på landsbygden med bland annat skogsarbete.²⁵ Programmen gjordes som en informationsinsats för att på så vis kunna nå ut till en stor del av målgruppen och öka deras kunskap om den svenska landsbygden. Under programmen hade lyssnarna även möjlighet att ringa in för att ställa frågor. Denna personliga kontakt med direkt möjlighet till att interagera med olika frågor har visat sig mycket positiv av målgruppen i andra insatser som nätverket gjort (t.ex. tidigare nämnda samarbetet med *Internationella Sköna Konst*). Denna insats sågs som en viktig möjlighet till direktkontakt med utrikesfödda och ansvarig för insatsen var Yusra Moshtat (medlem i nätverket). Att sända i internationella informationskanaler är ett sätt att nå ut till delar av målgruppen som inte lyssnar på svenska radiokanaler eller tar emot information via andra svenska medier. Det har framkommit att flera lyssnade på programmen och att det väcktes ett visst intresse, bland annat bland medlemmar i SIOS, vilket framkommit genom Asha Ismail (medlem i nätverket). Att få direktkontakt med målgruppen på detta sätt och ge dem en möjlighet till interaktion, kan ses som konkreta resultat och välanvända resurser. En tanke är att gruppen borde ha utvärderat denna insats direkt efter att den genomförts, exempelvis dokumenterat antalet personer som ringde in och vilka frågor dessa ställde.

²⁵ Landsbygdsnätverkets hemsida, Nyhetsbrev nr 6, 2011

2.7 Seminarium om landsbygdens möjligheter till arbete och boende

SIOS, Hela Sverige ska leva, Somaliska Riksförbundet i Sverige och Landsbygdsnätverkets Integrationsgrupp ordnade tillsammans två stycken informationsträffar angående landsbygden för utrikesfödda på Järvafältet i Tensta, den 15 oktober 2012 samt i Kista Träff, Stockholm, 26 oktober 2013. Ansvariga för dessa projekt var Jan Runfors och Asha Ismail, båda medlemmar i Landsbygdsnätverkets Integrationsgrupp. Bakgrunden till denna satsning var insikten att Integrationsgruppen, för att nå personer med utländsk bakgrund, skulle behöva informera i städer och tätorter eftersom det är där majoriteten av målgruppen är bosatta i dagsläget. Syftet var att informera om det lokala och regionala integrationsarbetet som pågår och under seminariet pratades det bland annat om möjligheterna till arbete och boende på landsbygd, och hur utrikesfödda ska ses som en resurs på landsbygden. De mål som arbetsgruppen hade med dessa satsningar var att träffarna skulle generera en ökad kunskap och ett ökat intresse för landsbygden som förhoppningsvis skulle spridas vidare i de olika etniska föreningarna, samt att det skulle fungera som en möjlighet till nätverkande mellan deltagarna.²⁶ Första informationsträffen på Järvafältet finansierades enbart av Integrationsgruppen, medan det andra tillfället finansierades av både nätverket samt medlemsorganisationen Hela Sverige ska leva. Det viktigaste med dessa informationstillfällen var att väcka en nyfikenhet och idé hos målgruppen som tidigare aldrig fått någon information angående landsbygden och dess möjligheter. Det ansågs vara av stor vikt att visa att alla krafter behövs för att stoppa den negativa utveckling som finns på landsbygden, t.ex. med den ökande urbaniseringen.

De besökande var nöjda med de satsningar som gjorts men under träffarna framkom även vissa rädslor från målgruppens sida, rädslor för de främlingsfientliga attityder som kan förekomma på landsbygden samt rädslan för att känna sig isolerad och ensam. Många frågor om landsbygden från målgruppen har uppkommit, som exempelvis; hur gör man, hur kommer man dit, vem ska man kontakta?

I och med resursbrist gjordes ingen uppföljning efter träffarna vilket skapat svårigheter att se vad dessa satsningar har genererat för målgruppen. Något som Asha Ismail betonade vid vårt samtal med henne var att dessa satsningar kan ses som ett första led av en lång process. För att målgruppen ska vilja flytta ut till landsbygden krävs även framtida satsningar; det krävs att

²⁶ Intern grupp rapport

målgruppen kommer i kontakt med de olika landsbygdsområdena för att de ska kunna se en framtid där. Det är först när denna kontakt är uppnådd som kärleken till landsbygden kan uppkomma och växa sig stark.

3. Slutsatser och förbättringsförslag

Integrationsgruppen har genomfört flertalet bra och viktiga informationssatsningar under programperioden 2007-2013, satsningar som berört både personer med utländsk bakgrund samt de som arbetar för och tillsammans med dem på olika nivåer. För att nå en socialt hållbar utveckling i hela Sverige krävs en matchning mellan landsbygd och Sveriges invånare och eftersom personer med utländsk bakgrund är särskilt underrepresenterade på landsbygden blir dessa en viktig målgrupp att rikta in sig på. De stora informationssatsningarna har främst inträffat under åren 2010-2013. Under programperiodens första år gick största delen av arbetet ut på att få igång nätverket/gruppen och samla/sammanställa informationsmaterial samt se möjligheterna för vad gruppen skulle kunna och vilja åstadkomma under programperioden. En ny grupp av dessa mått kräver ofta en inkörspport på en viss tid för att komma igång och därför är det egentligen inte särskilt anmärkningsvärt att de flesta informationssatsningarna kom först några år efter starten.

Det har framgått att gruppen fungerar som en nationell aktör som främst initierar och finansierar informationssatsningar vilka de senare inte har möjlighet att arbeta vidare med. En viktig del i gruppens arbete blir därför att hitta nya regionala/lokala aktörer som tar över satsningar som fungerat bra och som det finns ett ytterligare behov av att fortsätta med. Dessutom behövs det en tydlig överlämning till den aktör som blir ansvarig för de fortsatta satsningarna med målgruppen, för att projektet inte ska "rinna ut i sanden" och försvinna efter gruppens första initierade satsning.

Arbetsgruppen har under åren ändrat sitt huvudsakliga fokus. Från början riktades satsningarna främst mot aktörer som arbetar med integration- och landsbygdsfrågor för att på så vis öka samverkan mellan dessa aktörer. På senare år har gruppens fokus även rört sig mer mot målgruppen personer med utländsk bakgrund. Detta kan delvis bero på Integrationsgruppens sammansättning eftersom det på senare år har tillkommit fler personer med utländsk bakgrund, vilket kan ha varit en drivkraft för fler satsningar av detta slag. Samverkan med mångkulturella och etniska föreningar tycks vara en god satsning för att

arbeta *tillsammans med*, istället för att arbeta *för* målgruppen. Som tidigare nämnts har det också framkommit tydligt, efter att enkäten till arbetsgruppens medlemmar har besvarats, att etnisk representation har varit viktigt i gruppen för ett gott arbete. På flera håll har det även uppkommit en fortsatt efterfrågan på en högre etnisk representation inför framtiden, för att lättare kunna nå ut till målgruppen. Detta ser vi som en fortsatt framtida prioritering för integrationssatsningar då det har gett goda resultat.

Efter granskning av interna och externa dokument samt personliga åsikter och reflektioner från gruppens medlemmar har det framkommit att en av svårigheterna i satsningarna har varit att nå fram till målgruppen och att det har varit svårt att hitta informationsatsningar som varit riktigt lyckade. Den känsla vi har fått efter möten med bland annat de föreningar som gruppen har samarbetat med, är att det bästa med satsningarna har varit den personliga kontakten. Att det har varit föreläsningar och dialoger och inte bara färdigtryckt informationsmaterial har lett till en mer levande diskussion vilket i sin tur genererat ökade kunskaper och inspiration. Som Dilshad Hasttyar vid föreningen *Internationella Sköna Konst* berättade när vi träffade honom så skickas det ut en stor mängd informationsmaterial och reklam till målgruppen varje dag, varav mycket glöms bort eller helt enkelt inte orkas läsas. Just därför leder möten med denna personliga kontakt till så mycket mer förståelse och kunskap än om det enbart hade skickats ut tryckt material med information om samma ämne till dessa personer.

Dock har vi fått en känsla av att budskapet och kunskapen inte riktigt helt nått fram i föreningarna, vid diskussion med några medlemmar så trodde de att landsbygden saknade toaletter, kollektivtrafik, barnomsorg och andra viktiga serviceverksamheter. Det är en helt ny värld som individen inte får full kunskap om på ett par träffar, utan dessa skulle behöva hållas kontinuerligt och i olika nivåer och steg. Fler studiebesök till den svenska landsbygden är därför en viktig prioritering för nätverket gällande medlemmar från de mångkulturella föreningar som gruppen samarbetar med. Deltagarna får då skapa sig en egen uppfattning om hur livet på landsbygden ser ut. En annan lärdom att ta med sig inför framtida integrationssatsningar är att det hade varit positivt med ytterligare företagare som medverkar vid föreläsningarna, och då inte bara företagare som är aktiva inom de gröna näringarna. Detta för att ytterligare påvisa att arbetskraft inom andra yrken också finns och efterfrågas på landsbygden, exempelvis inom administration, vård och service. Bosätter man sig på landsbygden betyder inte det automatiskt att man skapar sig en framtid inom exempelvis jordbruk eller skogsbruk.

Genom utförd enkätundersökning har vi kunnat ta del av arbetsgruppens medlemmars egna åsikter kring Integrationsgruppens arbete. Något som framkom flertalet gånger var hur viktig Arbetsförmedlingens och Länsstyrelsens närvaro och medverkan är i arbetet kring landsbygd och integration. För att säkerställa en nästintill ständig närvaro från dessa aktörer hade ett alternativ kunnat vara att, i den mån det är möjligt, ha dubbla medlemmar från vardera myndighet, för att någon av dessa alltid ska kunna delta vid möten och aktiviteter. Länsstyrelsen är en viktig aktör då de bland annat ansvarar för utveckling på landsbygden samt mottagande och introduktion av nyanlända i Sverige. De har alltså ansvar under hela processen vilket gör deras närvaro ytterst viktig i gruppen. Från målgruppens sida är just Arbetsförmedlingen en extremt viktig aktör, då de är en länk till arbetsmöjligheterna på landsbygden som i princip är avgörande för viljan att flytta dit. En högre närvaro hade därför varit att föredra från dessa medlemsorganisationer.

- "Vi hade kunnat haft en starkare koppling till Arbetsförmedlingens verksamhet med nyanlända invandrare, då Arbetsförmedlingen i samband med etableringsreformen har ett tydligt uppdrag att arbeta med etableringsinsatser för denna målgrupp."

Som framkommer ovan från citatet från en av medlemmarna, så finns det en önskan om att gruppens samverkan med Arbetsförmedlingen hade fungerat bättre. En av Integrationsgruppens styrkor är just den kompletterande och breda kunskap som medlemmarna har då de flesta kommer från olika organisationer och myndigheter. Vid ett gott samarbete bör detta generera en stor samlad kunskapsbas inför satsningar och projekt som rör olika verksamhetsområden och grupper och en stor plattform att sprida information från. Därför är det av största vikt att alla medlemmarna är aktiva, engagerade och närvarande under arbetets gång för bästa möjliga resultat.

Som tidigare nämnts har gruppen arbetat mycket för att öka samverkan mellan olika aktörer som arbetar inom området landsbygd och integration. Då denna satsning är stor och komplex krävs det att alla berörda parter hjälps åt för att kunna uppnå uppsatta mål som finns kring både integrations- och landsbygdspolitik.

- "Att vi ska jobba mot gemensamma målbilder och bidra med det som vi är duktiga på".

Detta citat kommer från en anställd vid Länsstyrelsen och sammanfattar integrationsarbetet väldigt bra. Hens tanke handlar om att alla ska arbeta kring samma mål och att alla ska bidra på sitt sätt med sin kompetens. Vi tror att ytterligare ett sätt att effektivisera arbetet hade varit att välja ut och fokusera på ett antal hjärtefrågor och hjärtesatsningar varje år som sedan utförs ordentligt och fullt ut med efterföljande uppföljningsarbete. Att tydligt följa upp sitt arbete underlättar kontroll av att resurser har använts på ett ansvarsfullt sätt och att projekten också har lett till önskade resultat. Det är också av stor vikt att det finns ett långsiktigt tänk i de satsningar som görs, detta för att lättare kunna uppnå målen med ökad integration på landsbygden. Integrationsgruppen har inför varje nytt år skapat delmål av vad de önskar uppnå och utföra, dessa delmål ligger till grund för äskande av finansiella medel till styrgruppen. Ett sätt att underlätta arbetet för alla inom gruppen är att omformulera de vida, horisontella och formella målen till SMART-mål (*specifika, mätbara, accepterade, realistiska och tidsatta*). Det kan vara svårt att arbeta kring större mål som kan anses vara diffusa, vaga och oklara eftersom det är svårt att se vad dessa egentligen ska leda till.²⁷

I dagens digitala samhälle är det nödvändigt att ha en väl fungerande hemsida där målobjektet själv kan söka upp den information som hen behöver veta mer om - därför fungerar en hemsida som en primär informationskanal som blir organisationens ansikte utåt. Då Integrationsgruppen har haft satsningar riktade mot två målgrupper; personer med utländsk bakgrund samt aktörer som arbetar med integration och landsbygd - så är det viktigt att hemsidan passar båda dessa. Hemsidan känns mer inriktad på den senare målgruppen då det finns en del rapporter och dokument kring arbetet med integration på landsbygden, men den stora frågan är om det inte hade varit mer effektivt att även fokusera på mer information riktad mot dem med utländsk bakgrund som är intresserade av att få information och kunskap kring landsbygden? Intrycket man får utav hemsidan är att den saknar mycket information kring vad gruppen har genomfört, vilket kan ses som en klar brist.

Hemsidan känns inte speciellt användarvänlig om någon tillhörande målgruppen personer med utländsk bakgrund söker sig dit för att finna information om vad livet på landsbygden egentligen betyder. En god satsning är att gruppen sammanställer en tydlig och inspirerande rapport till målgruppen innehållandes grundläggande praktisk information, telefonnummer och länkar. Det är en enkel åtgärd att samla allt nyttigt informationsmaterial som kan tänkas

²⁷ Lindgren, Lena, "Utvärderingsmonstret"

efterfrågas på ett och samma ställe. Om medlemmarna från nätverket är ute och föreläser hos målgruppen och det uppkommer intresse hos några av dessa, är det viktigt att hemsidan erbjuder svar på ytterligare frågor och information för vad som krävs när man söker projektpengar för att starta en egen verksamhet, personer man kan behöva ta kontakt med samt möjliga praktikplatser och arbetsplatser. Ett dokument som kortfattat beskriver vad livet på landsbygden kan innebära, som en första informationskälla, hade varit positivt. Dokument på andra språk är också en väg för att lättare nå ut till målgruppen, förklaringar på engelska hade varit en god början. Tanken är att individen på så vis ska få den information som behövs i varje situation.

En viktig aspekt i utvärderingen är den angående spridningen av informationsmaterial, hur har gruppen arbetat för att maximera spridningen och möjliggöra att flertalet har kunnat ta del av det? En del av spridningen står gruppens medlemmar själva för, då de ansvarar för att distribuera materialet till sina egna organisationer/myndigheter. Men vem är det som ansvarar för att materialet används och inte glöms bort? För att sammanfatta denna utvärdering är uppföljning av stor vikt, att det sker kontinuerliga sådana för att kontrollera att resurser har använts på ett ansvarsfullt sätt. Det är viktigt att ha en långsiktig syn på alla satsningar, annars finns en övervägande risk för att material och övriga projekt inte får den effekt som planerats.

Slutligen, för att besvara den inledande frågan; har gruppens integrationssatsning varit lyckad? Vi kan se tendenser till att många kortsiktiga effekter har uppnåtts; att information har spridits, att fler aktörer har engagerats och att frågan om integration på landsbygden har börjat diskuteras. Dock kvarstår mycket arbete, både med redan påbörjade projekt samt med nya satsningar för att komma närmare målet med en ökad integration på landsbygden.

4. Källförteckning

Intervjuer:

- Chebbo, Dina, Arabiska Bokstavscentret [intervju 2014-04-15]
- Hasttyar, Dilshad, Internationella Sköna Konster [intervju 2014-04-23]

Litteratur:

- Lindgren, Lena, "Utvärderingsmonstret: kvalitets- och resultatmätning i den offentliga sektorn", 2006, Studentlitteratur AB: Lund

Webbsidor:

- Hammarkullekarnevalens hemsida, www.karneval.se
- Jordbruksverkets hemsida, www.jordbruksverket.se
- Landsbygdsnätverkets hemsida, www.landsbygdsnätverket.se
- Nationalencyklopedin, www.nationalencyklopedin.se
- Statistiska centralbyrån, "Andel födda i Sverige med utländsk bakgrund efter kommun" i procent. http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Temaomraden/Integration/Statistik/Registerdata-for-integration-/Andel-fodda-i-Sverige-med-utlandsk-bakgrund-efter-kommun/
- Göteborgs stadsledningskontor. "Statistik Angered", [www4.goteborg.se/prod/G-info/statistik.nsf/.../\\$FILE/Angered.ppt](http://www4.goteborg.se/prod/G-info/statistik.nsf/.../$FILE/Angered.ppt), avläst: 11 april 15:52

Rapporter/Publikationer:

- Bjerke, Lina, "Allt om att bo, leva och vara på landsbygden", 2013, Jordbruksverket: Jönköping
- Carneland, Lovisa, "Sammanfattning av arbetsgruppens resultat och erfarenheter", april 2014.
- Landsbygdsdepartementet, "Landsbygdsprogram för Sverige år 2007-2013", Jo 08.007, utgiven 2008, reviderad mars 2012.
- Laurin, Urban, "Hur arbetar vi med integration på landsbygden", Landsbygdsnätverket.
- Landsbygdsnätverkets hemsida, Nyhetsbrev nr 5, 2011.
- Landsbygdsnätverkets hemsida, Nyhetsbrev nr 6, 2011.

- Landsbygdsnätverkets hemsida, Nyhetsbrev nr 7, 2013.

Interna gruppdokument:

- Intern grupprapport, angående satsningen i Tensta år 2012.
- Integrationsgruppens minnesanteckningar 2008-2013, Landsbygdsnätverket.

5. Bilagor

Bilaga 1. Enkät som skickades ut till arbetsgruppens medlemmar

1. Namn
2. Hur länge har Du varit aktiv inom integrationsgruppen? (mellan vilka år, exempelvis 2009-2013)
3. Hur hamnade Du i gruppen? (exempelvis rekryterad av nätverket, ansökan till gruppen, rekryterad genom din huvudsakliga organisation, etc.)
4. Vilken roll/funktion har Du haft inom gruppen? (ordförande, ansvarig för vissa projekt?)
5. Vad är din ordinarie sysselsättning utanför integrationsgruppen?
6. Vilka satsningar/projekt anser Du har varit de viktigaste som gruppen har genomfört under programperioden? (försök förklara vad satsningen innebar och varför den var viktig)
7. Vilka aktörer är de viktigaste som gruppen har samverkat med? Hur har samarbetet fungerat med dessa enliga dig? (Försök förklara *varför* dessa har varit de viktigaste)
8. Vad anser Du att det huvudsakliga målet med gruppens arbete har varit?
9. Anser Du att gruppens sammansättning av medlemmar var representativ under den period då Du var aktiv? (Med representativ menar vi bakgrund, yrkesmässig bakgrund, etnicitet, spetskompetens inom ämnet, etc.)
10. Anser Du att integrationsgruppen har arbetat aktivt för att gruppen ska bli med representativ? (Exempelvis genom diskussioner, rekrytering etc.)
11. Hur anser Du att gruppens representation kan ha påverkat arbetet? (Exempelvis förståelsen för andra kulturer, kontakter med föreningar, språkbarriärer etc.)
12. Vad av gruppens arbete anser Du hade kunnat göras annorlunda/har fungerat mindre bra?
13. Vad anser Du vara gruppens främsta framtida prioritering?

Bilaga 2. Enkät till deltagare vid utbildningstillfällena

1. Medverkade Du vid något av utbildningstillfällena som nämndes i inledningen?

Ja

Nej

Vet ej

2. Vilken yrkesroll hade Du vid utbildningstillfället? (ange även organisation/myndighet/företag)

3. Kommer Du ihåg det material som presenterades under utbildningen?

Ja

Nej

Vet ej

4. Har materialet varit till hjälp i ditt dagliga arbete?

Ja

Nej

Vet ej

5. Har utbildningstillfället samt materialet givit Dig inspiration för att arbeta ytterligare med integration?

Ja

Nej

Vet ej

6. Anser Du dig ha fått tillräcklig information kring samverkan mellan integration och landsbygd?

Ja

Nej

Vet ej

7. Genererade utbildningen nya kunskaper hos dig?

Ja

Nej

Vet ej

8. Vet Du om det har skett någon uppföljning efter Din medverkan vid detta utbildningstillfälle?

Ja

Nej

Vet ej

9. Vad anser Du saknas inom integrationsarbetet på landsbygden?

10. Anser Du att denna informationsinsats har varit lyckad?

Ja

Nej

Vet ej

Bilaga 3. Frågor till deltagarna, Arabiska Bokstavscentret och Internationella Sköna Konster

Ursprungsland?

Hur många år har du bott i Sverige?

1. Hur uppfattar du den svenska landsbygden?
 2. Hur mycket upplever du dig ha varit ute på den svenska landsbygden?
(Skogen/skärgården etc.)
 3. Skulle du kunna tänka dig att flytta till landsbygden? (Varför?)
 4. Om ja på fråga 3, vad skulle du i så fall vilja arbeta med/studera?
 5. Upplever du dig ha fått god information om den svenska landsbygden och dess
möjligheter?
- 5a. På vilket sätt har du fått ta del av information om landsbygden? (Föreläsningar,
studiebesök etc.)